

УДК 911.3

DOI 10.32999/ksu2413-7391/2019-10-5

Мальчикова Д.С.,
доктор географічних наук, доцент,
завідувач кафедри соціально-економічної географії
Херсонський державний університет

Омельченко Н.В.,
кандидат географічних наук,
асистент кафедри соціально-економічної географії
Херсонський державний університет

СТРАТЕГІЧНІ НАПРЯМИ ТА ПРІОРИТЕТИ УРБАНІСТИЧНОГО РОЗВИТКУ ХЕРСОНСЬКОЇ ОБЛАСТІ В КОНТЕКСТІ ПОЛІПШЕННЯ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ

Справжнім мірилом сталого міського розвитку виступає досягнення міського рівня і стандартів життя, перетворення урбанізації на рушійну силу послідовного економічного зростання, соціального і культурного розвитку та охорони навколишнього середовища. Разом із тим слабка урбанізованість Херсонського регіону, найменша в Україні мережа міст, один із найнижчих регіональних індексів людського розвитку, збереження сільського укладу життя – усе це створює величезні проблеми для сталості міст регіону в тому, що стосується, зокрема, житла, інфраструктури, основних послуг, продовольчої безпеки, охорони здоров'я, освіти, гідної роботи, безпеки та природних ресурсів. У статті визначено стратегічні напрями і пріоритети міського розвитку в контексті поліпшення якості життя населення з урахуванням особливостей урбанізованості окремих типів територій Херсонського регіону. Головною метою зазначених заходів є збереження системи розселення області, у т.ч. міської, підтримка малих міст, смт і сіл, створення базових умов для самореалізації всіх вікових груп населення, налагодження кращих транспортних та інформаційних зв'язків між поселеннями. Запропоновані заходи забезпечать активізацію економічної діяльності, покращення рівня зайнятості і поінформованості населення, розвиток і модернізацію всіх видів інфраструктури, особливо в малих міських поселеннях, сприятимуть субурбанізації і суттєво вплинуть на покращення якості життя населення.

Ключові слова: урбанізація, урбаністичний розвиток, місто, якість життя населення, Херсонська область.

Malchykova D.S., Omelchenko N.V. STRATEGIC DIRECTIONS AND PRIORITIES OF KHERSON REGION URBAN DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF POPULATION QUALITY OF LIFE IMPROVING

The real measure of sustainable urban development is the achievement of the urban level and standards of living, the transformation of urbanization into the driving force of consistent economic growth, social and cultural development, and environmental protection. At the same time, numerous forms of poverty, growing inequalities and environmental degradation, social and economic isolation, and spatial segregation of the population persist in certain cities and towns. A differential approach to improving the different territories population quality of life according to their specifics during the period of economic and political instability, and the growth of social tension in Ukraine is absolutely necessary. The controversial nature of urban development in the Kherson region was established. The weak region urbanization, the smallest network of Ukrainian cities, one of the lowest (among regions of Ukraine) regional indices of human development, the rural way of life preservation – all of this creates enormous problems for the sustainability of cities in the region, in particular, housing, infrastructure, major services, food safety, health, education, decent work, security and natural resources. The article outlines strategic directions and priorities of urban development in the context of improving the quality of life allowing for the urbanization of certain types of Kherson region areas. The main purpose of these activities is to preserve the system of settlement areas, including city, supporting of small towns and villages, creation of basic conditions for self-realization of all age groups of the population, establishing of the best transport and information connections between settlements. These measures will ensure revitalization of economic activity, employment and improving public awareness, development and modernization of all types of infrastructure, especially in small urban areas, promote suburbanization. All this will greatly improve the quality of life of the population. The presented strategic directions and priorities can also be applied at the state and local level to support local planning.

Key words: urbanization, urbanistic development, city, quality of life, Kherson region.

Постановка проблеми. Процеси глобальної урбанізації визнані однією з найбільш радикальних тенденцій XXI століття. Населення, економічна діяльність, соціальна і культурна взаємодія, а також екологічний та гуманітарний вплив усе більшою мірою концентруються в містах, і це створює величезні проблеми для сталості в тому, що стосується, зокрема, житла, інфраструктури, основних послуг, продовольчої безпеки, охорони здоров'я, освіти, гідної роботи, безпеки та природних ресурсів. Акцентуємо, що справжнім мірилом сталого міського розвитку виступає досягнення міського рівня і стандартів життя, перетворення урбанізації на рушійну силу послідовного і всеохоплюючого економічного зростання, соціального і культурного розвитку та охорони навколишнього середовища, її потенційного вкладу в досягнення сталого розвитку. Разом із тим із часу проведення Конференції Організації Об'єднаних Націй із населених пунктів у Ванкувері в 1976 році, у Стамбулі в 1996 році та прийняття у 2015 році Порядку денного Сталого розвитку 2030 (Transforming our world, 2015) в містах і населених пунктах зберігаються численні форми бідності, зростає нерівність і погіршення стану навколишнього середовища, соціальна та економічна ізоляція і просторова сегрегація населення.

В Україні в період економічної та політичної нестабільності, зростання соціальної напруги дуже важливим є визначення пріоритетів поліпшення якості життя населення в кожному регіоні держави, враховуючи те, що їх перелік, відповідно до історичних особливостей перебігу урбанізації, буде різним. Такий диференціальний підхід до покращення якості життя населення різних за своєю специфікою територій був висвітлений ще у Стамбульській декларації з населених пунктів: «Проблеми, пов'язані з населеними пунктами, мають глобальний характер, проте країни і регіони стикаються і зі специфічними проблемами, які вимагають специфічних рішень» (Istanbul Declaration, 1996).

Для Херсонської області міський розвиток має суперечливий характер. Слабка урбанізованість регіону, найменша в Україні мережа міст, один із найнижчих (серед регіонів України) регіональних індексів людського розвитку, збереження сільського укладу життя – все це створює величезні проблеми для сталості міст регіону в тому, що стосується, зокрема, житла, інфраструктури, основних послуг,

продовольчої безпеки, охорони здоров'я, освіти, гідної роботи, безпеки та природних ресурсів. Зважаючи на специфіку урбанізованості окремих територій Херсонської області, важливо окреслити стратегічні напрями і пріоритети міського розвитку перш за все з позицій якості життя населення.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Протягом тривалої історії розвитку і дослідження міст науковці виходили з того, що міста постійно зростають, розвиваються, змінюють свою структуру і вигляд. У радянських географічних традиціях також пріоритетним був розгляд територіальних особливостей зростання і форм концентрації міського населення, який реалізувався через практику розроблення містобудівної документації щодо планування розвитку території міських поселень (Безлюбченко, 2013). Зустрічаємо і сучасні дослідження, присвячені новим концепціям міського планування, що обґрунтовують розширення міських просторів в умовах швидкого урбаністичного розвитку Азії (Tran, 2015)

Разом із тим поняття «урбанізація» сьогодні розуміють не лише як бурхливий розвиток і зростання міст, а як процес підвищення ролі міст у житті суспільства, що супроводжується збільшенням міського населення та його концентрацією в окремих центрах, інтенсифікацією і урізноманітненням освоєння простору, модернізацією способу та умов життя населення, трансформацією соціокультурного середовища і якісних характеристик самого населення (Гукалова, Омельченко, 2015). Новий етап в осмисленні розвитку міст як у світі, так і в Україні починається з 1990-х рр. Він ознаменувався появою «соціально спрямованих» досліджень урбанізації, всіх її форм, проявів, наслідків, включаючи нові ідеї аналізу конфліктності і напруженості конкретних «міських» ситуацій. Процес урбанізації, як правило, зумовлює соціальні поліпшення і кращу якість життя для міських жителів. Проте окремі сучасні дослідження (De Snyder et al., 2011; Nasiali, 2012) доводять, що в багатьох країнах із низьким і середнім рівнем доходів урбанізація зумовлює соціальну нерівність, проблеми благоустрою, проблеми міського здоров'я, пов'язані з бідністю, поганими житловими умовами, серйозним забрудненням та відсутністю основних послуг, таких як вода та санітарія. Western, McCrea & Stimson (2007) показали, що зниження якості життя окремої

частини населення в містах також часто пов'язане з низьким престижем професії, зумовленим маргіналізацією. Це спрямовує на пошук стратегій поліпшення якості життя і вектору міського розвитку з урахуванням зазначених ефектів глобалізації, урбанізації та масових міграцій.

Досліджуючи втручання соціальних служб і програми реінтеграції та зменшення шкідливої поведінки та способу життя в дітей та молоді, які знаходяться на вулиці внаслідок урбанізації, війни або міграції, Coren et al. (2013) визначили ефективність різних типів втручань для вирішення зазначених проблем міського розвитку. Дослідження на прикладі 55 великих міст Азії та Африки (Buhaug, Urdal, 2013) показало недієздатність гіпотези, згідно з якою зростання чисельності міського населення зумовлює підвищення ризику чи частоти соціальних конфліктів у міських центрах. Натомість було виявлено, що міські конфлікти і соціальні заворушення пов'язані, насамперед, із відсутністю послідовних політичних інституцій, економічною кризою і постійними громадянськими конфліктами.

Важливими є висновки Ebeke & Ntsama Etoundi (2017), що відносно краща забезпеченість природними ресурсами призводить до швидкої урбанізації та міської концентрації і в кінцевому підсумку знижує рівень життя в первинних містах. Міський розвиток, заснований, перш за все, на експлуатації природних ресурсів, за наявності недосконалого та неефективного управління створює передумови ресурсної залежності і погіршення якості життя населення таких міст.

Загальною рисою цих досліджень є розгляд феномену урбанізму як способу життя, який відображає організацію суспільства з точки зору комплексу поділу праці і диференціації економічних ролей, коли високий рівень технологізації виробництва, висока соціальна мобільність, взаємозалежність соціальних суб'єктів у здійсненні економічних функцій призводять до знеособлення та індивідуалізації в соціальних відносинах.

Останніми роками також посилена увага приділяється питанням екології міст, формуванню екологічно стійких міських систем (Bayulken & Huisinigh, 2015), ролі зеленої інфраструктури у формуванні екологічно стійких урбосистем та відновленні деградованих екосистем (Adegun, 2017; Vallecillo et al., 2018) тощо. Jennings, Floyd, Shanahan, Coutts &

Sinykin (2017) аналізують нові проблеми екології міст, визначають зв'язки між міськими зеленими просторами, соціальною справедливістю та здоров'ям людини, акцентуючи, що урбанізація багато в чому впливає на структуру ландшафту, здоров'я людини, її благополуччя і, в результаті, визначає якість життя.

Аналіз основних проблем, пов'язаних з урбанізаційними процесами в системі просторового розвитку на теренах Херсонщини (Омельченко, 2018), дає змогу говорити про зростаючу диспропорційність соціально-економічного розвитку між Херсоном та віддаленими периферійними районами області і уповільнення розвитку більшості малих міст, селищ міського типу і сіл. Збалансований поступальний розвиток регіону може бути забезпечений через створення інституційних умов для розвитку населених пунктів, створення умов для надання усього спектру послуг, формування позитивного іміджу території як місця проживання, пошук шляхів урізноманітнення умов і місць праці і відпочинку скрізь – як у міських, так і у сільських поселеннях. Саме тому пошук напрямів і пріоритетів міського розвитку варто здійснювати не через «управлінський» вплив на урбанізацію, а шляхом організації діяльності, спрямованої на покращення якості життя населення і в міській, і в сільській місцевостях.

Отже, **метою** дослідження стало визначення стратегічних напрямів і пріоритетів міського розвитку в контексті поліпшення якості життя населення з урахуванням особливостей урбанізованості окремих типів територій Херсонського регіону.

Виклад основного матеріалу. Протиставлення міста і села, міського і сільського способу життя об'єктивно пов'язано з асинхронністю процесів змін у різних підсистемах суспільства. Це дозволило сильно прив'язати саму урбанізацію до міських поселень в їх кордонах, а не до населення в цілому і не до території загалом, включаючи сільські поселення. Дійсно, спочатку трансформується міський соціум і міські умови життя, потім у цей процес якісних змін включається і сільська місцевість. Складна просторово-часова діалектика призвела до того, що урбанізація – це вже не тільки міста. Навіть просторова концентрація населення не обмежується кордонами міських поселень, а знаходить прояв на прилеглих, а згодом і на віддалених територіях, у сільських районах, населення яких поступово сприймає чи не сприймає міський

спосіб життя. Відповідно, не тільки і не стільки міста стають об'єктами регулювання чи управління, а сам процес урбанізації, його поширення та видозміни, особливості і наслідки – ось на що слід зважати в регіональній політиці. Отже, мова йде про територію і населення загалом, їхню якість життя у прив'язці до поширення міського комфорту, міського способу життя і, нерідко, міських проблем.

Стратегічними напрямками державної політики розвитку міських територій, визначеними The New Urban Agenda (2017), є:

1) формування сприятливих умов життєдіяльності міських мешканців на основі диверсифікації економіки, інтенсивної модернізації соціальної сфери та підвищення доступності її послуг,

2) забезпечення екологічної стійкості територій шляхом заохочення застосування екологічно чистої енергії та сталого використання земель і ресурсів в області міського розвитку, охорони екосистем і біорізноманіття, включаючи вибір здорового способу життя в гармонії з природою;

3) сприяння впровадженню стійких моделей споживання і виробництва, зміцнення життєздатності міст, скорочення ризику лих і пом'якшення наслідків зміни клімату та адаптації до нього.

Оскільки особливості розвитку території Херсонського регіону спричинили певну диференціацію рівня урбанізованості окремих територій (рис. 1), вважаємо важливим пошук головних пріоритетів поліпшення якості життя населення області на рівні виділених типів районів (Омельченко, 2017), зважаючи на їх урбаністичну специфіку. При цьому ми спираємось на розуміння якості життя як комплексної характеристики природно-кліматичних, соціально-економічних, екологічних, соціокультурних умов життєдіяльності населення і положення людини в суспільстві (Гукалова, 2009). Запропонована типізація адміністративних одиниць області за особливостями урбанізованості, створена з врахуванням думок респондентів, здатна привернути увагу населення до процесів взаємодії громадян та органів влади з питань налагодження міського комфорту і відповідності міського простору міським запитам населення. Зауважимо, що внутрішньотипова диференціація за рівнем урбанізованості території є незначною для того, щоб виокремлювати окремі заходи з поліпшення якості життя для кожного підтипу (табл. 1).

У таблиці 1 сформульовані найбільш пріоритетні заходи і напрями стратегічного планування з метою підвищення якості стратегій соціально-економічного розвитку адміністративних утворень та ефективності їх реалізації. Незважаючи на те, що кожна територія індивідуальна, адміністративні райони, що віднесені до одного типу, будуть мати не тільки схожі особливості розвитку, але і більш високу ступінь взаємопов'язаності соціально-економічних процесів. Це повинно передбачати узгодженість різнобічних заходів по відношенню до територій, які відносяться до одного типу.

Головною метою зазначених заходів є збереження системи розселення області, у т.ч. міської, підтримки малих міст, смт і сіл як територій, де створені базові умови для самореалізації всіх вікових груп населення – від молоді до старших поколінь, а також налагодження кращих транспортних та інформаційних зв'язків між поселеннями, що сприятиме активізації економічної діяльності, покращенню рівня зайнятості і поінформованості населення. Наразі населення Херсонської області поділяється на три не зовсім рівні частини: міську (фактично це населення Херсонської міськради – 28%), урбо-сільську (малі міста і смт області – 33%) і сільську (сільські поселення – 39%). За період із Першого Всеукраїнського перепису населення це співвідношення, як і загальна частка міського населення, майже не змінилися. Але така стабільність не означає завершення процесу і має розглядатися як завершення стадії кількісного зростання і, можливо, початку нової фази урбанізаційного процесу – якісного перетворення середовища життя містян і селян, зміна однозначних уявлень про лише тільки переваги міста, поширення міських умов на сільську периферію тощо. Такий сценарій цілком можливий у слабоурбанізованій і не щільно заселеній Херсонській області, зорієнтованій на вирощування сільськогосподарських культур, розвиток туризму, розвиток природно-заповідного фонду і впровадження «зелених» технологій (Стратегія розвитку, 2015).

Фактично Херсонська область сьогодні переживає процес квазіурбанізації, коли частка міського населення зростає дуже повільно, і відбувається це на фоні зменшення чисельності містян і загальної чисельності населення області за умов незмінного числа самих поселень. За цих обставин вимирає і місто, і село, але село вимирає швидше, тому у відсотковому

відношенні міське населення області нічого не втрачає. З іншого боку, за умов незмінного числа міст їхня вага продовжує зростати, а це означає, що населення інтенсивно прямує із села до міст, що свідчить про незавершеність урбаністичного розвитку регіону.

Слід відзначити, що роль слабоурбанізованих регіонів як володарів унікальних рекреаційних, природоохоронних ресурсів на сучасний день зростає: наявність чистого повітря, інших унікальних характеристик може, в разі вмiлого їх використання, забезпечити населення новими сферами зайнятості, які відповідають за змістом унікальній специфіці регіонів. Ці безсумнівні переваги слід використовувати і в Херсонській області – це буде сприяти виникненню і розвитку відтворюваль-

них процесів, здатних сформувати умови для нормалізації ситуації на ринку праці і покращення якості життя населення на територіях із великою часткою сільського населення.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, з метою мінімізації негативних економічних, соціальних, екологічних, соціокультурних наслідків урбанізації в Херсонській області доцільними є ряд адміністративних та соціально-економічних заходів. Перші спрямовані на реалізацію наявних нормативно-правових актів щодо зонування і розселення (Генплани міст, Схема територіального планування Херсонської області) і узгодження соціально-економічного і територіального планування, другі – на покращення якості життя населення через розвиток і модернізацію

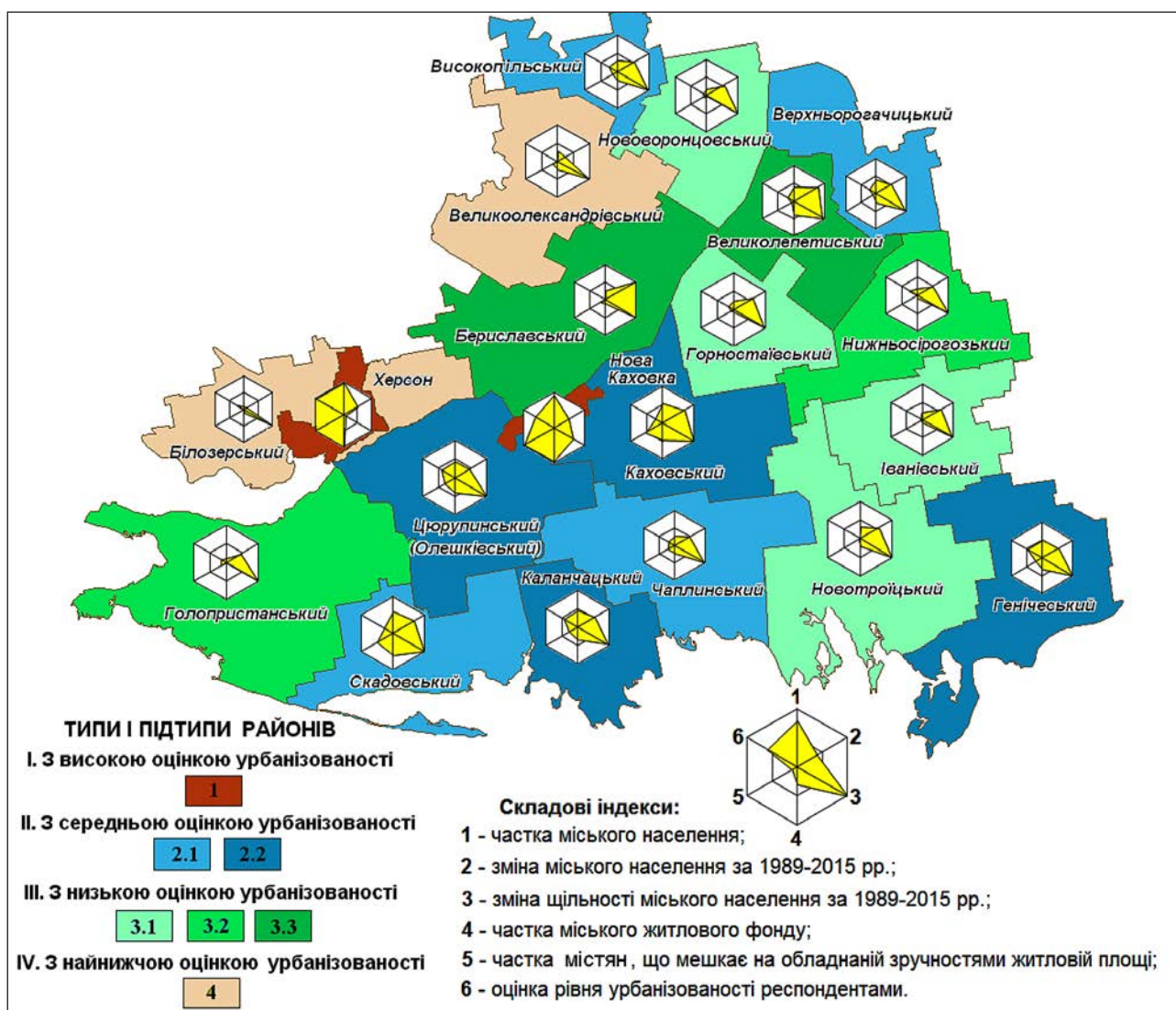

Рис. 1. Типи районів Херсонської області за рівнем та особливостями урбанізованості життя населення (Омельченко, 2017)

Таблиця 1

Характерні риси урбанізованості та пріоритети поліпшення якості життя населення в межах виділених типів територій Херсонської області

№ типу	Назва типу	Фактори, що зумовлюють відповідні особливості урбанізованості	Характерні риси типу	Стратегічні напрями і першочергові заходи з поліпшення якості життя
i	Райони з високою оцінкою рівня урбанізованості.	географічне положення і природно-географічні чинники; історичні особливості розвитку території та наявність Каховського гідровузла; статус та адміністративні функції поселень – найбільших міст регіону.	найвища частка міського населення в межах регіону (95,6%); зосередження 38% усього населення області; найвища частка міського житлового фонду в загальному житловому фонді; найвища частка міського населення, що мешкає на площі, обладнаній зручностями; висока оцінка рівня урбанізованості респондентами.	підвищення житлового благоустрою; джентрифікація – оновлення і реконструкція територій старих виробничих зон; покращення стану транспортного сполучення міст як головних транспортних вузлів регіону; вирішення проблеми утилізації відходів; зменшення транспортних і виробничих шкідливих викидів, озеленення міст.
ii	Райони із середньою оцінкою рівня урбанізованості	особливості географічного положення та історія освоєння території; відносно висока щільність міст і міських поселень; наявність рекреаційного потенціалу в багатьох районах; наявність земель природно-заповідного фонду; нерівномірна забезпеченість території водними ресурсами, зокрема якісними підземними водами; низька щільність автомобільних доріг.	середні показники частки міського населення (майже 39%); середні для області показники частки міського житлового фонду в загальному житловому фонді; істотні зміни (в основному зростання) щільності міського населення за 1989–2015 рр.; середні для області показники частки міського населення, що мешкає на житловій площі, обладнаній зручностями, проте є значне відставання від міст I типу; висока міграційна мобільність населення.	підвищення рівня побутової облаштованості житла; розвиток сфери послуг і диверсифікація зайнятості населення, у т.ч. зменшення сезонності праці за рахунок створення нових робочих місць; раціоналізація природокористування, зокрема у приморських районах і навколо природоохоронних територій; поліпшення екологічного стану та пошук нових джерел водопостачання; розвиток туризму та рекреації.
iii	Райони з низькою оцінкою рівня урбанізованості.	невелика щільність міських поселень і наявність переважно сільського розселення (82% поселень – сільські); значна площа районів і переважно аграрна спеціалізація; низький рівень соціально-економічного розвитку більшості районів.	низька частка (33,2%) і щільність міського населення; низькі показники частки міського житлового фонду в загальному житловому фонді; низька частка міського населення, що мешкає на житловій площі, обладнаній зручностями; значні зміни щільності міського населення (в більшості – зменшення) у 1989–2015 рр.; найнижча оцінка рівня урбанізованості респондентами.	зупинення процесу депопуляції населення; налагодження транспортного сполучення з іншими поселеннями; зростання міського житлового фонду; підвищення рівня побутової облаштованості житла; диференціація зайнятості і створення нових робочих місць; насичення простору соціально-культурними об'єктами.
iv	Райони з найнижчою оцінкою рівня урбанізованості.	вигідне географічне положення, яке дає зручний вихід водними і сухопутними шляхами до сусідніх обласних центрів; близьке розташування по відношенню до обласного центру; основа економіки – сільське господарство; нерівномірна забезпеченість території водними ресурсами; низька якість автомобільних шляхів і застаріла інфраструктура; відсутність оновлених генеральних планів населених пунктів.	найнижчі показники частки міського населення (4,8%); низькі показники частки міського житлового фонду в загальному житловому фонді; низька частка міського населення, що мешкає на житловій площі, обладнаній зручностями; низька оцінка рівня урбанізованості респондентами.	зупинення процесу депопуляції населення; зростання міського житлового фонду; підвищення рівня побутової облаштованості житла; зменшення безробіття і урізноманітнення зайнятості через створення нових робочих місць; розвиток території в напрямі рекреаційного освоєння, розміщення об'єктів альтернативної енергетики; налагодження надійного водопостачання.

* Укладено з урахуванням (Статистичний щорічник, 2016; Стратегія розвитку, 2015)

всіх видів інфраструктури, особливо в малих міських поселеннях, сприяння субурбанізації тощо. Ефективне управління процесами урбанізації потребує політичних та економічних інструментів та механізмів, включаючи важливі зв'язуючі інститути для управління попитом на землю, інвестиціями в інфраструктуру, для поєднання територій і збільшення ефективності адресного втручання держави. Повноцінна система міського управління передбачає вдосконалення процедур реєстрації зовнішніх і внутрішніх мігрантів для оптимізації програм розвитку інфраструктури, соціальних програм; вдосконалення системи міської і районної статистики з метою забезпечення інформацією органи прийняття рішень, науковців і фахівців-планувальників.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Adegun, O.B. (2017). Green infrastructure in relation to informal urban settlements. *Journal of Architecture and Urbanism*, 41(1), 22–33. doi : 10.3846/20297955.2017.1296791 (дата звернення : 15.04.2019).
2. Bayulken, B., & Huisingh, D. (2015). Are lessons from eco-towns helping planners make more effective progress in transforming cities into sustainable urban systems: A literature review (part 2 of 2). *Journal of Cleaner Production*, 109, 152–165. doi :10.1016/j.jclepro.2014.12.099 (дата звернення : 15.04.2019).
3. Buhaug, H., & Urdal, H. (2013). An urbanization bomb? population growth and social disorder in cities. *Global Environmental Change*, 23(1), 1–10. Doi :10.1016/j.gloenvcha.2012.10.016 (дата звернення : 18.04.2019).
4. Coren, E., Hossain, R., Pardo Pardo, J., Veras, M. M. S., Chakraborty, K., Harris, H., & Martin, A. J. (2013). Interventions for promoting reintegration and reducing harmful behaviour and lifestyles in street-connected children and young people. *Cochrane Database of Systematic Reviews*, 2013(2) doi: 10.1002/14651858.CD009823.pub2 (дата звернення : 15.04.2019).
5. De Snyder, V. N. S., Friel, S., Fotso, J. C., Khadr, Z., Meresman, S., Monge, P., & Patil-Deshmukh, A. (2011). Social conditions and urban health inequities: Realities, challenges and opportunities to transform the urban landscape through research and action. *Journal of Urban Health*, 88(6), 1183–1193. doi :10.1007/s11524-011-9609-y.
6. Ebeke, C. H., & Ntsama Etoundi, S. M. (2017). The effects of natural resources on urbanization, concentration, and living standards in Africa. *World Development*, 96, 408–417. doi :10.1016/j.worlddev.2017.03.026 (дата звернення : 15.05.2019).
7. Istanbul Declaration on Human Settlements – Habitat II (1996). Report of the United Nations Conference on Human Settlements (Habitat II), Istanbul, 3–14 June 1996. doi :https://www.un.org/ruleoflaw/wp-content/uploads/2015/10/istanbul-declaration.pdf (дата звернення : 25.03.2019).
8. Jennings, V., Floyd, M. F., Shanahan, D., Coutts, C., & Sinykin, A. (2017). Emerging issues in urban ecology: Implications for research, social justice, human health, and well-being. *Population and Environment*, 39(1), 69–86. doi : 10.1007/s11111-017-0276-0 (дата звернення : 25.03.2019).
9. Nasiali, M. (2012). Ordering the disorderly slum: Standardizing quality of life in marseille tenements and bidonvilles. *Journal of Urban History*, 38(6), 1021–1035. doi :10.1177/0096144211435120 (дата звернення : 25.03.2019).
10. The New Urban Agenda – Habitat III (2017). doi : http://habitat3.org/wp-content/uploads/NUA-English.pdf (дата звернення : 25.03.2019).
11. Tran, H. A. (2015). Urban space production in transition: The cases of the new urban areas of hanoi. *Urban Policy and Research*, 33(1), 79–97. doi : 10.1080/08111146.2014.967393 (дата звернення : 25.03.2019).
12. Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development (2015). doi : http://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/70/1&Lang=E (дата звернення : 25.03.2019).
13. Vallecillo, S., Polce, C., Barbosa, A., Perpiña Castillo, C., Vandecasteele, I., Rusch, G. M., & Maes, J. (2018). Spatial alternatives for green infrastructure planning across the EU: An ecosystem service perspective. *Landscape and Urban Planning*, 174, 41–54. doi : 10.1016/j.landurbplan.2018.03.001 (дата звернення : 25.03.2019).
14. Western, J., McCrea, R., & Stimson, R. (2007). Quality of life and social inclusion. *International Review of Sociology*, 17(3), 525–537. doi: 10.1080/03906700701574448 (дата звернення : 25.03.2019).
15. Безлюбченко, О.С., Завальний, О.В. (2013) *Урбаністика*. Харків : Харківська національна академія міського господарства. [Bezliubchenko, O. S., Zavalnyy, O. V. (2013) *Urbanistics*. Kharkiv : Kharkiv National Academy of Municipal Economy. In Ukrainian].
16. Гукалова, І. В. Омельченко, Н. В. (2015) Категорія «урбанізація» у понятійній площині соціальної географії та інших наук. *Вісник Одеського національного університету. Серія: Географічні та геологічні науки*, Том 20, 2(24). 96–109. [Gukalova, I. V., Omelchenko, N. V. (2015). Category «urbanization» in the conceptual field of social geography and other sciences. *Odessa National University Herald, Series: Geography and Geology*, Vol. 20, 2 (24), 96–109. In Ukrainian].
17. Гукалова, І.В. (2009) Якість життя населення України: суспільно-географічна концептуалізація : монографія. Київ. [Gukalova, I.V. (2009). *Quality of life of the population of Ukraine: human-geographical conceptualization: monograph*, Kyiv. In Ukrainian].
18. Омельченко, Н.В. (2018) *Піоритети розвитку Херсонської області з урахуванням особливостей її урбанізованості*. Географічна наука та освіта: від констатації до конструктивізму. Київ : ПП Лисенко М.М. [Omelchenko, N.V. (2018) *Priorities*

of the development of Kherson region considering the features of its urbanization. Geographical science and education: from statement to constructivism. Kyiv: PP Lysenko M.M. In Ukrainian].

19. Омельченко, Н.В. (2017) Типізація адміністративних районів Херсонської області за рівнем та особливостями їх урбанізованості: оцінка результатів *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: географічні науки*, 7, 69–75. [Omelchenko, N V. Opinion of the level and characteristics of urbanization of administrative districts of Kherson region in the context of the quality of life of the population. *Scientific Journal of Kherson State University. Series: Geographical Sciences*, 7, 69–75. In Ukrainian].

20. Вознюк, В.А. (Ред.) (2016) *Статистичний щорічник Херсонської області за 2015 рік*. Херсон : Головне управління статистики у Херсонській області. [Voznyuk, V.A (Ed.) (2016) *Statistical Yearbook of Kherson Oblast for 2015*. Kherson : Department of Statistics in Kherson Oblast. In Ukrainian].

21. *Стратегія розвитку Херсонської області на період до 2020 року* (2015). doi : <http://khoda.gov.ua/strategiya-rozvitku-2020> (дата звернення : 25.03.2019). [Strategy for the development of the Kherson region for the period until 2020 (2015). doi : <http://khoda.gov.ua/strategiya-rozvitku-2020>].

Стаття надійшла до редакції 31.05.2019